

"Als je wilt begrijpen, kijk dan door mijn geest."

HET KRISHNAMURTI SYNDROOM

Ludo Noens

Jiddu Krishnamurti (1895-1986), indringende Indiase spreker, was voor velen de meest radicale spirituele leraar van de 20ste eeuw. Zijn naam koppelen aan een hoogst omstrede psychiatrische afwijking als *het meervoudige persoonlijkheidssyndroom* of *MPS* (recentelijk herdoopt tot *dissociatieve identiteitsstoornis* of *DIS*) zal sommigen ontstemmen. Maar dan, wat is een 'psychiatrische afwijking'? Het eerste woord slaat op een grotendeels pseudowetenschappelijk specialisme dat kwistig omspringt met het tweede.

Hoe dan ook, uit twee lijvige standaardbiografieën van Krishnamurti blijkt dat de aparte werking van diens geest vaak overeenkwam met die van gevallen uit de meer serieuze MPS-literatuur. Mogelijk heeft de MPS-achtige crisis die Krishnamurti als jongeman te verduren kreeg, bijgedragen tot zijn vernietigende kijk op de status van het denken, het geheugen en het ik.

Centraal stond bij hem de notie dat de overwegend blindelings geassimileerde en werktuiglijk reagerende menselijke persoonlijkheid verkeerdelijk ervaren wordt als een autonoom en zelfbeschikkend ego. Het zou om een – volgens Krishnamurti afstompende en conflict zaaiende – illusie gaan die instandgehouden wordt door het continuïteitsgevoel (de herinnering, de psychologische tijd).

Deze zienswijze is overigens niet alleen in overeenstemming met de millennia-oude hindoeïstische *Upanishaden*, maar tot op zekere hoogte ook met de recentste inzichten van neurowetenschappers inzake de werking van het brein.

ALTERS

Het meervoudige persoonlijkheidssyndroom (MPS) is een extreme vorm van dissociatie: het loskoppelen of 'afknijpen' van bewustzijnstoestanden. De individuele ervarder is dan uiteengevallen in twee of meerdere persoonlijkheden, elk met hun eigen herinneringen, karakter, gedrag en sociale contacten.

Die min of meer autonome persoonlijkheden (of *alters*: mannelijk, vrouwelijk en/of kinderlijk!) kunnen, vaak relatief onwetend van elkaars bestaan, beurtelings, of soms samen, de bewuste controle nemen over het gemeenschappelijk lichaam. De overgang gebeurt dikwijls plots, als gevolg van een stresserende omgevingsfactor.

Wat voor psychiater Colin A. Ross bleek uit een analyse van 236 gevallen van MPS (1989) geeft er een idee van hoe *weird* het syndroom kan evolueren: 28,6% van de patiënten hadden ook een alter die zichzelf voorstelde als een 'demon', 28,1% een alter die beweerde een andere levende persoon

te zijn, 20,6% had ook een 'overleden verwante' als alter, en 21,1% zelfs iemand 'van een ander ras'!

Karakteristiek zijn de 'afwezigheden' of hiaten in het geheugen van de eerder lijdzame basispersoonlijkheid. En de psychoseachtige gevoelens van onwerkelijkheid (gecontroleerd gedrag, waandenkbeelden)

De laatste veertig jaar namen zowel het aantal gevallen van, als artikels over MPS in de psychiatrische vakbladen enorm toe. Sceptici zien een verband met de in 1974 verschenen Amerikaanse MPS-biografie *Sybil*. Deze onthutsende, mogelijk overtrokken bestseller zou al teveel tot de verbeelding hebben gesproken.

Diagnose, verloop en behandeling blijven doorgaans giswerk. Vaak wordt het syndroom verward met schizofrenie en hysterie. Ook het ontstaansmechanisme blijft duister. Emotionele trauma's lijken de voornaamste uitlokkers; de meeste gevallen wijzen naar kindermisbruik en -mishandeling (er zou ook een verband zijn met de zogeheten *imaginaire speelkameraden*). MPS als gevolg van een ongeval, traumatische rouw, oorlogsgeweld, onhoudbare pijnen en zelfs een bijna-doodervaring komt voor.

Uiteenlopende psychologische en psychiatrische scholen schuiven elk hun eigen verklaring naar voren. Sommigen hebben het over het loskoppelen van akelige ervaringen en/of over impulsen of negatieve eigenschappen die een autonoom leven gaan leiden.

Volgens Freud ging het om het uitdrukken van taboe-emoties en het omzeilen van aansprakelijkheid. Geen dissociatie dus, maar een pakket van verdrongen complexen dat occasioneel uit het onderbewuste oprijst. De Zwitserse psychiater C. G. Jung heeft het over 'autonome psychische deelsystemen' die gepersonifieerd worden.

De verschillende hypothesen over MPS rijmen met een voorkeurstheorie over ego en persoonlijkheid.

CONTROVERSE

Het syndroom blijft marginaal en mysterieus, hoewel het aansluit bij meer vertrouwde dissociatieve toestanden. Volgens dr. Arnold M. Ludwig zijn epilepsie, delirium, slaapwandelen, hypnose, automatische tics en zelfs dromen minder expliciete vormen van MPS.

Hierbij hoort ook *cryptomnesie*, verantwoordelijk voor onder andere onvrijwillig plagiaat. In de moderne psychologie spreekt men van een impliciet geheugen, waar onbewuste herinneringen zijn opgeslagen. Als die toevallig bewust worden, kan de betrokkene ze ervaren als 'geïnspireerd', figuurlijk dan wel letterlijk.

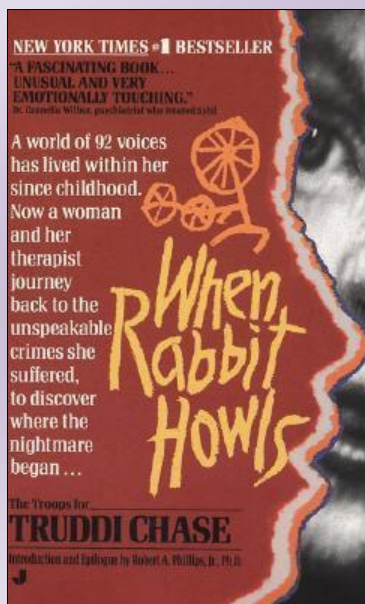
De meeste medici blijven skeptisch: MPS is dan sluwe simulatie of een creatief en misleidend samenspel van patiënt en (hypno)therapeut. De Amerikaanse hoogleraar Michael G. Kenny koppelt dit proces aan tijdsgebonden religieuze, culturele en sociale factoren. In de Verenigde Staten heeft men het vandaag liever over een DID of *Dissociative Identity Disorder*. Kortweg, een identiteitsprobleem.

De ervaring leert dat in de spreekkamer van de zenuwarts inderdaad, bewust of onbewust, veel wordt verzonnen. Toch hebben klinische tests en recentelijk MRI-hersenscanpatronen aangetoond dat MPS niet altijd op simulatie of suggestie alleen berust.

Interessant met betrekking tot de uitspraken en ervaringen van Krishnamurti zijn de occasionele paranormale en mystieke bijwerkingen van het meervoudige persoonlijkheidssyndroom (waaronder helderziendheid, voorkennis en telepathie).

'Psi en bovennatuurlijke ervaringen worden eveneens vaker gerapporteerd door MPS-patiënten' aldus dr. C.A. Ross, *'(...) wat overeenstemt met het samenvallen van MPS en spiritisme en andere paranormale verschijnselen in de 19de eeuw.'*

Eind 19de eeuw werd MPS inderdaad gelieerd aan bezetenheid en media-mieke trance, vooral door de Britse *Society for Psychical Research*.

Dr. Robert A. Phillips voelde vaak een 'stroom energie', een 'voorwaartse kracht', het gevoel 'high' te zijn tijdens de therapeutische sessies met de Amerikaanse MPS'er Truddi Chase (1980). Een en ander leek hem ook verband te houden met voortdurende storingen in de video- en cassetteopnames van de zittingen.

Toen Dr. Phillips (door Truddi Stanley genoemd) van lieverlee de indruk kreeg dat een paar van Truddi's alters zijn gedachten konden lezen, kreeg hij van één van hen de verbluffende respons:

'We lezen geen gedachten, Stanley. We gaan er helemaal in zitten. We hebben in jouw geest gezeten.'

'(...) In één van de therapeutische zittingen steeg ik op in het witte licht,' luidt het in de autobiografie *Als konijn gilt* van de 92 (!) alters van Truddi Chase. Dat licht wordt dan omschreven als verblindend, wijd, zonder begin of einde, de kern van het wezen.

Gaat het om *'de illusie van het ego en het opgaan in de vlam, het grenzeloze leven'* van de mystici? Hetzelfde witte licht waarover sprake is in de bijna-doodervaring en in talloze gelijksoortige bovenzinnelijke ervaringen?

KRISHNAMURTI

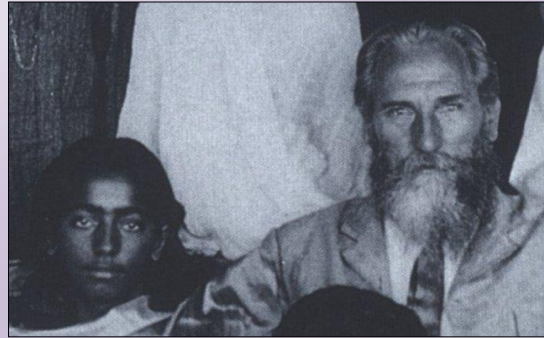
Wat is het verband tussen het vorige en het uitzonderlijke leven en denken van Krishnamurti?

Jiddu Krishnamurti werd in 1895 geboren als achtste kind van Brahmaanse ouders in het Zuid-Indische stadje Madanapalle. Zijn moeder stierf toen hij tien was, een harde slag voor de ziekelijke en overgevoelige Krishna.

Op dertienjarige leeftijd werd hij in Adyar, Madras, 'ontdekt' door C.W. Leadbeater, een omstreden kopstuk van de Theosofische Vereniging; Krishna's vader Narayaniah was sedert 1882 bij deze internationale esoterische organisatie aangesloten.

Niet bepaald van het voorkomen van de jongen kwam Leadbeater onder de indruk (hij moet er toen onverzorgd en bijna zwakzinnig hebben uitgezien). Wat de zelfverklaarde helderziende raakte was de schoonheid van Krishna's *aura*, die *'geen spoor van zelfzuchtigheid vertoonde'*. In het licht van Krishnamurti's latere verklaringen, toch een intrigerende beoordeling.

De jongen werd geadopteerd en verder naar Britse normen opgevoed door Annie Besant, toen presidente van de Theosofische Vereniging. De voormalige linkse vrouwenactiviste meende namelijk in Krishnamurti het voertuig van Maitreya Boeddha te zien. Zoals Besant en occultist Leadbeater geloofden, ging deze Avatar spoedig terug in de wereld verschijnen.

In 1911 richtte de Vereniging de *Orde van de Ster van het Oosten* op, die de incarnatie van de bodhisattva Maitreya moest voorbereiden. Krishnamurti ging gaandeweg voordrachten houden voor een alsmaar groeiend gehoor. Ook in Nederland kreeg de Orde vrij veel belangstelling. Het volk dat in de jaren twintig geregeld samenstroomde bij de gemeente Ommen (Overijssel) om ook daar de nieuwe Wereldleraar te horen spreken, kreeg in de Nederlandse pers toen smalend de naam *'De dommen van Ommen'*.

Klinkt inderdaad als de karakteristieke malligheid van een *lunatic fringe*. Maar hierbij bleef het niet. In de zomer van 1922 onderging de 26-jarige Krishnamurti in Ojai Valley (Californië) een amper verwoordbare ervaring die later 'het Proces' werd genoemd.

In een comfortabel huisje dat zijn officiële verblijfplaats werd, startte hij vanaf 3 augustus met een korte dagelijkse meditatie op de Maitreya.

Twee weken later moest hij dit beperken tot een kwartier omwille van een progressieve pijn in de nek. Zijn broer Nityananda merkte daar *'een pijnlijke knobbel, blijkbaar een samengetrokken spier, ongeveer zo groot als een forse knikker.'*

19 augustus: de nekpijnen werden onhoudbaar; Krishnamurti, hoewel dan in een toestand van 'verlaagd bewustzijn', bleef in contact met zijn omgeving.

In de verte, op de weg voor het huis, zag hij een steenhouwer aan het werk. Krishna was eensklaps de steenhouwer, diens houweel, de steenblokken, het gras, de boom naast de werkende man, de vogels. Hij was het stof, het lawaai, een voorbijrijdende kar, de koetsier van die kar.

'Ik was in alles, of liever alles was in mij, levend en levenloos, de berg, de worm, en alles wat ademde. De hele dag verkeerde ik in die gelukkige toestand. Ik kon niets eten, en opnieuw, rond zes uur, begon ik mijn lichaam kwijt te raken, en "het fysieke elementaal" deed zijn eigen zin; ik was half bewusteloos.'

20 augustus: Krishnamurti kon niemand in zijn nabijheid dulden; hij wenste absoluut niet aangeraakt te worden:

'Ik kon ze op een nogal eigenaardige manier voelen en hun vibraties werken op mijn zenuwen.'

's Avonds, moe en krachteloos, leek het of zijn hoofd vol naalden stak. De aanhoudende pijn weerhield hem ervan nog langer in huis te blijven; de hele omgeving oogde plots bijzonder smerig. Hij ging in de tuin in lotushouding zitten onder een peperboom.

Daar beleefde Krishnamurti een *uittrekking*: hij nam zichzelf van op afstand waar. Boven zijn hoofd verscheen een heldere ster; hij 'zag' de Maitreya en K.H. (een Tibetaanse 'Meester').

'Ik heb gedronken van de fontein van Vreugde en eeuwige Schoonheid' verklaarde hij later. *'Ik ben God-doordrongen.'*

Volgens de notities van zijn jongere broer Nitya woelde Krishnamurti de volgende avonden, telkens tussen 6h30 en 8h, onrustig op zijn bed. Hij jammerde en kermde vreemde woorden, gedroeg zich als een bezetene, hoorde iemand roepen. Hij zag vreemde gezichten en lichten. Rosalind Williams, een jonge Amerikaanse die hem toen verzorgde, hield hij voor zijn zeventien jaar eerder overleden moeder. Hij herinnerde zich lang vergeten voorvallen uit zijn kindertijd.

DE GELIEFDE

Drie jaar na 'het Proces' stierf Nitya aan tuberculose. Krishnamurti, zeer aan zijn broer gehecht, hervond na een korte periode van intens verdriet nieuwe kracht.

'Op het fysieke vlak konden we worden gescheiden, maar nu zijn we onafscheidelijk... want mijn broer en ik zijn één.'

Op 28 december 1925, tijdens een voordracht voor de leden van de Orde van de Ster, leek 'de Wereldleraar' zich voor het eerst via Krishnamurti te manifesteren:

'Ik behoor alle mensen toe, allen die echt liefhebben, allen die lijden. En als je wilt wandelen, wandel dan met mij. Als je wilt begrijpen, kijk dan door mijn geest. Als je wilt voelen, kijk dan door mijn hart.'

Twee jaar later, *coup de théâtre*. Tijdens een memorabele voordracht in Ommen verklaarde Krishnamurti onverwachts en zonder omwegen aan zijn verbaasd publiek dat hij geen gezagspersoon meer wenste te zijn. De Waarheid, zo kondigde hij aan, is een 'land zonder paden' dat slechts kan gevonden worden door er zelf naar te zoeken.

Krishnamurti beperkte zich niet alleen tot het terugwerpen op zichzelf van de Sterleden, maar ontbond in 1929 zelfs de Orde. Het jaar daarop distantieerde hij zich bovendien van de Theosofische Vereniging.

Wat was er gebeurd?

Krishnamurti had zich definitief verenigd met zijn Geliefde:

'Het is verkeerd mij te vragen wie de Geliefde is. Wat hebt u aan een verklaring? U zult de Geliefde pas leren kennen als u hem in elk dier, in elk gras-prietje, in ieder mens die lijdt, in elk individu kunt zien.'

Van toen af ging Krishnamurti onvermoeid de wereld rondreizen om zijn eigen boodschap te verspreiden (zelf zou hij het niet zo geformuleerd heb-

ben). Boodschap die in de loop der jaren weinig is veranderd en die in het kort hierop neerkomt.

Steun niet op een georganiseerd of erkend gezag in uw zoektocht naar de Waarheid; laat het verleden los en maak uw geest vrij van het psychologische denken. Immers, conflicten, eenzaamheid, angst en verdriet ontstaan uit een nutteloze en ondoelmatige gedachteballast.

Volgens Krishnamurti gaat het niet om een mentale transformatie op lange termijn, maar om een radicale mutatie in het brein zelf. Hier en nu. Of nooit.

'Ik ken de weg uit deze nimmer aflatende miserie,' aldus Krishnamurti, 'en ik wil de mensen uit de poel van leed helpen.'

ZUIVER WAARNEMEN

Wie of wat is de 'Geliefde'? Een vraag die volgens Krishnamurti niet mag gesteld worden. Hoe of wanneer kunnen wij Haar/Hem/Het dan zien of ervaren?

Maar vooreerst: wat heeft dit allemaal met het meervoudige persoonlijkheidssyndroom te maken?

De veeleisende en vaak paradoxale 'leer' van Krishnamurti stelt de individualiteit en het denken zelf in vraag. Daarom is zij voor de op de maatschappij gerichte mens een bron van verwarring en ergernis. Niemand hoort graag dat hij, hoe sociaal hooggeschat zijn status, voorkeuren of activiteiten ook, in de grond niet alleen een tam leven leidt, maar bovendien zelf een pijnlijk triviaal personage is.

Krishnamurti:

'De individualiteit is de naam, de vorm en de oppervlakkige opvoeding die zijn omgeving hem geeft. Het unieke van het individu schuilt niet in het oppervlakkige, maar in het volledig vrij zijn van de inhoud van het bewustzijn.'

Ook de moeizaam verworven cultuur, met al haar religieuze, filosofische en tot op zekere hoogte wetenschappelijke en artistieke inhoud, is overtollige ballast voor de menselijke geest. Het enige wat Krishnamurti's goedkeuring wegdraagt is praktisch, op het dagelijkse leven afgestemde denken. Het denken dat emoties en overwegingen uit het verleden met zich meesleept, is beslagen, muf, dood:

'Alleen als de geest vrij is van het oude kan het alles steeds als nieuw ondergaan en hierin ligt vreugde besloten.'

FYSIEK ELEMENTAAL

In hun respectievelijke Krishnamurti-biografieën vragen zowel de Britse schrijfster Mary Lutyens als de Indiase activiste Pupul Jayakar zich af wie of wat hij in werkelijkheid was. De twee dames en vele anderen die Krishnamurti decennia lang hebben gevolgd, konden vaststellen dat Krishnamurti's persoonlijkheid inderdaad afweek van de norm. Hij wist waarover hij sprak.

Opmerkelijk is dan dat de man die het oppervlakkige en het kunstmatige van de individualiteit aan de kaak stelde, vaak onderhevig was aan symptomen die doen denken aan die van een meervoudige persoonlijkheid.

Krishnamurti sprak niet alleen steevast over zichzelf in de derde persoon, bovendien verzekerde hij dat – na de ingrijpende gebeurtenissen in Ojai – zijn persoonlijkheid was uitgewist.

Tijdens een uitstap of etentje met vrienden kon hij zich abrupt moe voelen en naar rust verlangen. Een opkomende hoofdpijn nam gaandeweg toe, tot Krishnamurti liet weten dat hij 'wegging'. Op dat ogenblik scheen een nieuwe persoonlijkheid het over te nemen; een kinderlijke entiteit die Krishna's intimi 'het fysieke elementaal' noemden. De pijn was dan op zijn hevigst, Krishna's lichaam helemaal verwrongen en uitgeput.

Toen dit hem nog in 1948 overkwam, sprak de kinderlijke persoonlijkheid over Nitya, de 23 jaar eerder overleden broer van Krishnamurti, en treurde om diens dood. Frappant is dat ook dán naar de 'afwezige' Krishnamurti werd verwezen in de derde persoon (*hij*), en wel met een zekere eerbied en zelfs vrees.

Mary Lutyens herinnert zich:

'Af en toe gedroeg hij zich alsof ik zijn moeder was en hij een kind van vier.'

Ook hier is sprake van een energie (vgl. MPS'er Truddi Chase) die de kamer vulde, de atmosfeer die ook voor derden voelbaar trilde.

Ten slotte trad een 'kracht', meer dan een individualiteit, het lichaam van Krishnamurti binnen. Toch verwees de kind-persoonlijkheid ook hiernaar met een '*hij*'.

Complexe en vaak ondraaglijke fysieke symptomen als hevige pijn langs de rugwervels en op de kruin (in overeenstemming met de Oudindische kundalinaliteratuur) waren blijkbaar noodzakelijk.

Krishnamurti:

'Ze hebben me zo verbrand dat er meer leegte ontstaat. Ze willen uitzoeken hoeveel er van hem kan komen'

En:

'Hij kwam helemaal en nam de leiding over.'

Krishnamurti heeft overigens altijd het gevoel gehad dat zijn lichaam werd beschermd als 'batterij' van een immense Energie en Intelligentie. Wie of wat is ook voor hem altijd een raadsel gebleven.

'Soms doe ik uitspraken zonder te weten dat ik ze doe. Het is alsof er uit een andere bron boodschappen via mij worden doorgegeven.'

HET ONEINDIGE

Toen hij vaststelde dat ondanks zijn jarenlange spreektoernees niemand hem echt scheen te begrijpen, begon Krishnamurti aan het einde van zijn leven te vrezen dat hij een unieke mutatie was. Vooral wat betreft het leeg zijn van zijn brein, het 'waarnemen' zonder denken.

In ernst of niet, de vraag kwam bij hem op of dit misschien toch allemaal het werk was van de Maitreya Boeddha. Jaren vroeger had hij dit verworpen als slechts 'een beeld'.

Er is 'het Proces' geweest toen Krishnamurti 26 was, maar leeg was zijn geest blijkbaar al van jongs af aan. Behalve als hij in gesprek was met de mensen rond hem of als hij schreef. Herhaaldelijk drukte hij hierover zelf zijn verbazing uit.

'Dat was al zo toen hij een jongen was,' noteerde hij over zichzelf, *'geen gedachte kwam bij hem op. Hij keek en luisterde en verder niets.'*

Als kind kreeg Krishnamurti bijna dagelijks slaag op school en werd hij uit de klas gezet. Zijn onmacht toen om te studeren, om iets te memoriseren, werd blijkbaar beoordeeld als verregaande luiheid.

Over de aanwezige krachten tijdens 'het Proces' en later, sprak Krishnamurti in termen van 'het onmetelijke', 'het heilige', 'de onkenbare immensiteit', 'het oneindige', 'het andere'.

Als *het* er was dan ervaarde hij extase, gelukzaligheid, vreugde.

En:

'Het brein was volkomen leeg; ieder reageren had opgehouden. Al die uren was er geen bewustzijn van die leegte die pas bij het opschrijven gekend wordt. Maar deze kennis is slechts beschrijvend, niet wezenlijk.'

ABNORMALE PSYCHOLOGIE

De mentale buitenissigheden bij spraakmakende MPS'ers uit de populaire en vakliteratuur, vinden we in persoonsgebonden vorm terug bij Krishnamurti. Tot zelfs de sporadische helderziendheid, weleens voorkomend toen hij jong was, maar later bewust door hem genegeerd.

Verder is er de dissociatie tussen Krishnamurti en zijn lichaam. Volgens Mary Lutyens verzorgde hij het 'als een ruiter zijn paard'.

MPS en verwante dissociatieve stoornissen zijn bijna altijd het gevolg van emotionele trauma's tijdens de kinder- en adolescentiejaren. De pathologische psychologie heeft het ook over 'aanvalsgewijze dissociatieve klachten', een mildere vorm van MPS:

'De persoon reageert – van een minuut tot enkele uren – alsof hij zich opnieuw in de oorspronkelijke traumatische situatie bevindt. Mensen die op dat moment in zijn nabijheid verkeren, kunnen voor de aanwezigen bij deze oorspronkelijke traumatische gebeurtenis worden aanzien.' (vgl. Krishnamurti tegenover Rosalind tijdens 'het Proces' in Ojai).

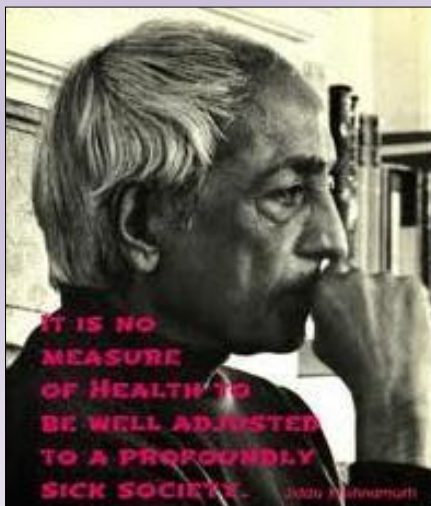
Was Krishnamurti als tienjarige jongen al gedisponeerd om 'verscheurd' te worden door de vroege dood van zijn moeder?

Bij zogeheten traumatische rouw is er vaak sprake van het ('hallucinatorisch') verschijnen van de overledene aan de treurende achterblijver. Krishnamurti zag niet alleen zijn moeder kort na haar dood, maar hij bleef haar bovendien volgen door heel het huis! Ook zijn overleden broer Nitya, zag, voelde en sprak hij. Zijn lichaam weende toen, vertelde Krishnamurti

later over zichzelf, maar HIJ voelde zich niet bijzonder van streek. Een sprekend voorbeeld van *dissociatie*.

Toch overstijgt Krishnamurti elk bekend geval van abnormale psychologie. Hij ontdekte namelijk die zeer speciale 'leegte-volheid' voorbij deze of gene persoonlijkheid, voorbij onze intersubjectieve, gestremde 'gedachtewereld', en slaagde erin die naamloze en gezegende toestand tot bloei te laten komen.

Het resultaat was een periodieke eenheidservaring met wat hij als jongeman 'de Geliefde' en later 'de Intelligentie' noemde...

DE DENKER EN DE GEDACHTE

Krishnamurti was een schrander observator. Ongetwijfeld beschikte hij over een grote dosis zelfkennis. Hij leek inzicht te hebben in de structuur van zijn eigen identiteit en die van de menselijke identiteit in het algemeen. Wat hij ons hierover te vertellen heeft, werpt nieuw licht op de obscure eigenschappen van MPS.

Het hele raadsel draait rond een aantal begrippen die in Krishnamurti's voordrachten steevast besproken worden: tijd, verleden, denken, de waarnemer, het geheugen en de inhoud van het bewustzijn.

In de regel wordt onderscheid gemaakt tussen het ego (het zelfbewustzijn) en de verworven persoonlijkheid (karakter/geheugen/vaardigheden). Omdat er bij MPS sprake is van amnesie voor de perioden waarin een 'binnen-gesloten' alter het lichaam controleert, is men ook geneigd te denken aan verschillende ego's binnen één brein. Ieder ego of zelfbewustzijn zou in het bezit zijn van een eigen persoonlijkheid en autonoom handelen. Het verschil tussen de alters van een MPS'er komt dan overeen met het verschil tussen zelfstandige menselijke individuen.

Aanvaardbaarder lijkt de theorie dat de onderscheiden alters van een MPS'er niet rond verschillende ego's draaien, maar dat het wel degelijk om steeds hetzelfde ego gaat dat zich afwisselend 'bekleedt' met diverse, van elkaar ontkoppelde bundels ervaringen.

Welnu, volgens Krishnamurti bestaat er niet eens zoiets als een ego. Alleen de individualiteit of persoonlijkheid die berust op het begoochelende continuïteitsgevoel.

Krishnamurti:

'Als een mens zich voortdurend bewust is van de bewegingen van zijn eigen geest, zal hij het onderscheid ontdekken tussen de denker en de gedachte, de waarnemer en het waargenomene, de ervaring en degene die ervaart. Hij zal ontdekken dat dit onderscheid een illusie is (...) De denker en zijn gedachten zijn niet twee verschillende processen (...) Bewustzijn is de beweging van de totaliteit van denken.'

Volgens deze visie zouden de afzonderlijke alters van een MPS'er tóch overeenstemmen met twee of meerdere zelfstandige individuen. Zodat iedere persoonlijkheid dan uit niets meer bestaat dan uit een bundel geheugen/karakter/vaardigheden, zonder centraal ego.

Een alter herinnert zich niets van zijn 'collega's' omdat de afgesplitste persoonlijkheid juist bestaat uit onder andere een afgeknepen bundel herinneringen. De onderlinge relatie tussen de alters is dan dezelfde als die tussen de 'afgeknepen' persoonlijkheden van zelfstandige menselijke individuen.

INTEGRATIE

Een uitzondering hierop is de zogeheten *co-consciousness* (een term van de Amerikaanse MPS-pionier Morton Prince): twee alters komen dan gedeeltelijk in elkaars vaarwater.

En hoe moeten we het gebeurlijke therapeutische proces van samensmelting of *integratie* begrijpen? Is er een parallel met soortgelijke verschijnselen tussen twee of meer autonome menselijke individuen?

Om een idee te krijgen van wat er in dat geval aan de hand is, moeten we eerst een antwoord krijgen op de vraag: wat gebeurt er 'wanneer het den-

ken stil is', wanneer men het gestremde, intersubjectieve denkproces van zich heeft afgeschud? Met andere woorden, wanneer de zogenaamde persoonlijkheid wordt losgelaten?

Krishnamurti:

'Het betekent sterven in het nu. Uit dit sterven wordt een volslagen andere dimensie geboren, uit een andere dimensie afkomstig. Onuitputtelijk en zonder einde (...) de absolute zegening.'

Vrijwel zeker wordt hier verwezen naar de 'eenheid met de Geliefde' (later sprak Krishnamurti over 'het ontwaken van de Intelligentie'). Een soort universele vereenzelviging of éénwording met al wat is:

'Mijn Geliefde is de lucht, een bloem, ieder menselijk wezen.'

De Kantiaanse *a priori* voorstellingen in ruimte en tijd worden dan wellicht opgeheven. De 'waarnemer' laat zich leiden door de Geliefde. Hij IS de Geliefde of de Intelligentie. En omdat de Geliefde één en ondeelbaar en alles is, wordt de 'waarnemer' in het uiterste geval ook alles.

In de therapeutische praktijk spreekt men van *integratie* als de verschillende MPS-alters zich vereenzelvigen met elkaar, terug één persoon worden. Twee autonome menselijke individuen kunnen dat incidenteel en tot op zekere hoogte ook, getuige verscheidene voorbeelden uit de parapsychologische literatuur (tweelingen zouden er vaker ervaring mee hebben).

Wat Krishnamurti klaarspeelde – of wat hem overkwam – lijkt te suggereren dat er in wezen geen verschil bestaat tussen wat wij levende en dode materie noemen. Zogezegd mét en zonder bewustzijn. De Geliefde 'bezielt' alles.

Verder schieten uiteraard alle woorden tekort om die gewijde toestand van één zijn met de Geliefde of de Intelligentie te beschrijven.

Tot besluit nog dit. Hij die beslist diep doordrong tot de kern van het denken was als mens – naar onze gebruikelijke normen – allesbehalve volmaakt. Dat blijkt uit het onthullende boek van Radha Rajagopal-Sloss, *Lives in the Shadow with J. Krishnamurti*, verschenen na het overlijden van de betrokkene.

Radha is de dochter van de al eerder genoemde Rosalind Williams, Krishna's minnares tijdens haar ongelukkig huwelijk met diens terzijde geschoven zakenbehartiger Rajagopal. De stilgehouden affaire, het inconsequente gedrag en de kleingeestige grillen van Krishnamurti hebben veel (nochtans gewaarschuwde) dwepers ontgoocheld.

Aanvankelijk teleurgesteld en gefrustreerd door zijn vrijwel onrealiseerbare idealen, verwierpen sommigen hem postuum zelfs als een overbeschermd, hypocriete en werkschuwe woordzwendelaar.

Vrijwel zeker zullen anderen ook irrelevante conclusies trekken uit het feit dat de man – bij nader inzien hier consequent genoeg – nauwelijks waarde hechtte aan cultuur of intellectualisme. Jiddu Krishnamurti voelde zich als mens aangetrokken tot auto's, merkkleren, bokswedstrijden (!), detectives en westerns. Hij was een fan van Clint Eastwood en... de onsterfelijke filmhond Lassie.

Referenties:

- Jill Bolte Taylor, *My Stroke of Insight: A Brain Scientist's Personal Journey*. Viking, 2008.
- Ir. J.A. Blok, *Oepanisjads*. N. Kluwer, Deventer, 1971
- Arnold M. Ludwig et al, *The Objective Study of a Multiple Personality*. Arch. Gen. Psychiat./ Vol. 26, april 1972.
- Michael G. Kenny, *Multiple Personality and Spirit Possession*. Psychiatry/ Vol. 44, November 1981.
- Colin A. Ross et al, *Multiple Personality Disorder: An Analysis of 236 Cases*. Canadian Journal of Psychiatry. Vol. 34 (413-418), June 1989.
- Colin A. Ross et al, *Differences between MPD and Other Diagnostic Groups on Structured Interview*. Journal of Nervous and Mental Disease/Vol. 177, nr.8.
- Flora Rheta Schreiber, *Sybil*. J.H. Gottmer, Haarlem, 1974.
- De 'troepen' voor Truddi Chase, *Als konijn gilt*. De Kern, Baarn, 1988.
- Mary Lutyens, *Krishnamurti: 1. The Years of Awakening, 2. The Years of Fulfillment, 3. The Open Door*. Avon Books, New York, 1991.
- Pupul Jayakar, *Krishnamurti: A Biography*. Harper & Row, Publishers, 1986.
- Radha Rajagopal-Sloss, *Lives in the Shadow with J. Krishnamurti*. Bloomsbury, 1991.
- Onno van der Hart (red.), *Trauma, dissociatie en hypnose*. Swets en Zeitlinger, A'dam/Lisse, 1991.